

BOYUN EĞME

Kapital 150 yaşında

Devrimin bilimi, ancak hareket halinde anlaşılabilir ve anlam kazanıyor. Bu yüzden Kapital, bir kere okunup kenara konacak değil, mücadele içinde tekrar tekrar dönülecek ve yeni okumalar yapılacak bir metin özelliği taşıyor..

Nevzat Evrim Önal ■ Sf. 16

MÜFREDATINI DA AL GIT!

ÖLÜMLERİN GÖLGESİNDE BİR TARTIŞMA: NE YERLİ NE DE MİLLİ / AŞKIN SÜZÜK ■ Sf. 10

**Pandora'nın
kutusunda
unutulan ayrıntı**
Yiğit Günay ■ Sf. 18

**Dünya atmaya
tutmaya müsait de
nereye kadar?**
Adile Kaya ■ Sf. 12

**Sıkışan
her zaman
genişlemez**
Osman Çutsay ■ Sf. 14

Öğretim yılı yeni, yeni müfredat geri

AKP'nin Cumhuriyet'ten intikam planı

sol yazarı Prof. Dr. Rifat Okçabol'un dediği gibi bu müfredatla AKP siyasal programı doğrultusunda yol alıyor ve hedef 2023'te Cumhuriyetle hesaplaşmayı bitirmek. Okçabol'un işaret ettiği gibi böyle bir hedef için bu işin en önemli sacayaklarından biri eğitim ve onun bir alt kolu müfredat. Laik eğitim alan, evrimi bilen, felsefe ve sanat dersleri alan insanın aklını tek kişiye teslim etmesini bekler misiniz? Müfredat tartışması sürerken Milli Eğitim Bakanlığı okullara kutlanacak belirli gün ve haftalar çizelgesi gönderdi. Çizelgede Kutlu Doğum ve 15 Temmuz vardı ama Cumhuriyet Bayramı yoktu!

Eğitimde devrim: Tevhid-i Tedrisat

Ümmetten ulusa geçişin temel kanunlarından biridir Tevhid-i Tedrisat; Bir ulus yaratma yolunda atılmış en önemli adımımızdır. Sonuçları çok radikal oldu; Dini eğitim kaldırıldı, devrimden 4-5 yıl sonra kız ve erkeklerin ayrı ayrı okutulmasına son verilerek karma bir eğitime geçildi. 2 Mart 1926'da Maarif Teşkilatı Hakkındaki Kanun çıkartıldı. Fransız devriminin izinden gidilerek her yurttaş için parasız eğitim kural haline getirildi.

Müfredat ya da öğretim programı, eğitimin bir programa bağlanmasıdır. Türkçesi ile öğretim veya eğitim planı demek. Neden gerekiyor böyle bir plan? Çünkü eğitim bir süredir ulusal ölçekte yapılan bir eylem. 1789'un ardından Fransa'da ortaya çıkmış ve sonra Avrupa'ya yayılmış o devrimci eylemlerden birinden söz ediyoruz yani. Bir ulustan olan herkesin askerlik yapması esasına dayanan "Halk ordusu" gibi o da Fransız Devrimi'nin bir icadı. Esası da bütün yurttaşları belirli bir eğitimden geçirmek; Eğiti-

mi belli bir sınıfın ayrıcalığı olmaktan çıkarmak. Bizdeki karşılığı Cumhuriyet'in ilanının ardından yapılan Tevhid-i Tedrisat (Eğitim Birliği) Kanunu. 3 Mart 1924'te kabul edilmiş ve bu yasayla ülkedeki bütün eğitim kurumları Maarif Vekâleti'ne (Ulusal-Milli Eğitim Bakanlığı'na) bağlanmış. Yasadan temel amaç Tanzimat'la birlikte oluşmuş ikili eğitime, mektep-medrese ikiliğine son vermek; eğitimin dini esaslara göre verilmesine son vererek, laik ve çağdaş bir eğitim için bir temel oluşturmak.

Ümmetten ulusa geçişin temel kanunlarından biri Tevhid-i Tedrisat. Bir ulus yarat-

ma yolunda atılmış en önemli adımı. Sonuçları çok radikal oldu; dini eğitim kaldırıldı, devrimden 4-5 yıl sonra kız ve erkeklerin ayrı ayrı okutulmasına son verilerek karma eğitime geçildi. 2 Mart 1926'da Maarif Teşkilatı Hakkındaki Kanun çıkartıldı. Fransız devriminin izinden gidilerek her yurttaş için parasız eğitim kural haline getirildi.

Cumhuriyet bu adımları atarken -1927 Genel Nüfus Sayımında okuryazar oranı yüzde 10,6 olarak belirlenmişti- 12 milyon nüfusun ancak 1 milyonu okuryazardı. Kadınların yüzde 98'i ümmiydi. Yüzbinlerce çocuk da şartları birbirinden çok farklı ama

ortak adları "mektep" olan eğitim kurumlarına devam ediyordu. Eldeki milli eğitim standartlarına uygu öğretmen sayısı 3-4 bin civarındaydı. Diğerleri medreseden yetişme veya ilkokul öğrenimliydi. Devrim, bu şartların ürünüydü işte.

İLERİ GERİ KAVGASI

Tevhid-i Tedrisat, Osmanlı'nın son yüzyılına damgasını vuran bir ileri geri kavgasının tezahürüydü. Önce Tanzimatçılar, sonra Jön Türkler ve İttihat Terakki kadroları sistemin içine düştüğü tikanıklığın en önemli nedenlerinden birinin eğitimsizlik olduğunun bilin-

cindeydi.

Aslında İmparatorluk içinde eğitim sorunları birbirinden çok farklı bir görünüm arz ediyordu. Türk-Müslüman nüfus dini eğitimin yanına modern eğitimi ilaştırma çabası içindeydi. Bazı azınlıkların ve yabancıların okullarında daha ileri programlar uygulanıyordu. Osmanlı Yahudileri diasporanın maddi desteğiyle bir çağdaşlaşma atılımı yapma çabası içindeydi. Bu karmaşa içinde her okul istediği gibi program yapabilmekte, dilediği insanları öğretmen olarak görevlendirmekteydi. Devletin denetim ve gözetim yetkisi sınırlı ve göstermelikti. Mahalle mektepleri bütünüyle denetimsizdi. İmparatorluğun her yanında yapıları, programları, öğretmen kadroları farklı okullar ve medreseler bambaşka amaçlarla öğrenci yetiştirmeye çalışıyordu. 19. yüzyıldaki bu eğitim kaosu Rum ve Ermeni azınlığın lehine işledi, bu iki azınlık İmparatorluk yönetiminde etkili guruplar oldu. Müslümanlar ve Yahudiler kaybedenler tarafındaydı. Ancak Osmanlı Yahudileri hızla mesafeyi kapatmaya çalışıyorlardı. Ülkenin her yanında kurulan Alyans okulları Fransızcanın

yanında Türkçe eğitim veriyor, yeni bir aydın sınıfının ortaya çıkmasına vesile oluyordu. 19. yüzyılın bu kaotik eğitim ortamı 20. yüzyılın başındaki hesaplaşmalarda da belirleyici olacaktı.

Türk-Müslüman nüfus içinde ikili eğitim sürüyordu. Tanzimat'tan bu yana süregelen bu ikili eğitim 20. yüzyıldaki muhafazakâr ve devrimci kavgasının temeliydi. Dini eğitimden gelenler devrime direnecek, seküler eğitim alanlar devrimin yanında saf tutacaktı.

Cumhuriyet ilk adımlarından biri olan eğitim birliği işte böylesine bir tecrübeden esinlenmişti. Bu atılımın yüz yıllık bir ileri geri kavgasını ilerinin lehine sonuçlandıracak gibi düşünülüyordu.

TEVHİD-İ TEDRİSAT CUMHURİYETTİR

Görüleceği gibi yasa öylesine radikaldir ki, ilk anda askeri ortaokullar ve liseler bile Maarif Vekâletine bağlanmıştır. Fakat bir yıl sonra Harp Okulu dâhil askeri okullar Milli Savunma Bakanlığı'na bırakılmıştır. Yalnız, İstanbul Dârülfünun'u ile yükseköğretim veren diğer okullar (ilahi-

ÖĞRETİM BİRLİĞİ KANUNU

3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun maddeleri şöyle:

- Türkiye dâhilindeki bütün müessesat-ı ilmiye ve tedrisiye (öğretim ve bilim kurumları) Maarif Vekâletine merbuttur (bağlıdır).
- Şer'iye ve Evkaf Vekâleti veyahut hususi vakıflar tarafından idare olunan bilcümle medrese ve mektepler Maarif Vekâletine devir ve raptedilmiştir.
- Şer'iye ve Evkaf Vekâleti bütçesinde mekâtip ve medarise (okullar ve medreseler) tahsis olunan mebalîğ (ödenekler) Maarif bütçesine nakledilecektir.
- Maarif Vekâleti, yüksek diniyat mütehassısları yetiştirilmek üzere Dârülfünun'da (Üniversite) bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet (imamlık-hatiplik) gibi hizmet-ı diniyenin (din görevlerinin) ifası vazifesiyle mükellef memurların yetiştirilmesi için de ayrı mektepler kuşat edecektir (açacaktır).

yat dışında) yasa kapsamına alınmamıştır.

Maarif Vekâleti emrine verilen 479 medrese yasa çerçevesinde kapatıldı. Yasa kabul edildiğinde medreselerde kayıtlı yaklaşık 18.000 öğrenci olmasına karşın bunlardan yalnızca 6.000'i eğitime devam ediyordu. Diğerleri ise II. Abdülhamit döneminde çıkarılan bir yasayla medrese öğrencileri askerlikten muaf tutuldukları için medreselere kayıt yaptırılmadan oluşuyordu.

Kanun'un 4. maddesi modern anlamda ve üniversite bünyesinde İlahiyat Fakültesi ile imam ve hatip yetiştirecek orta düzeyde okullar açılmasına izin verilmekteydi. Açılan ilk İlahiyat Fakültesi 1934 yılında öğrenci sayısı 20'ye düşüncü "İslam Tetkikleri Enstitüsü"ne dönüştürüldü. 1923-1924 yılları arasında açılan 29 İmam-Hatip Okulu ise 1930-1931 öğretim yılında

öğrenciler tarafından yeterince ilgi görmemeleri nedeniyle kapatıldı.

Tevhid-i Tedrisat çağdaş eğitimi, ulusal ve laik öğretim programlarını, örgütsel ve kurumsal yenileşmeyi hedef olarak, eski kurumların yaşatılabilmesi olanaklarını ortadan kaldırmıştır. Okulların Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine girmesi ve medreselerin kapatılmasıyla öğretim laik bir tabana oturdu. Yurdun dört bir yanına dağılmış başına buyruk yabancı okullar denetim altına alındı. Bu okullarda tarih, coğrafya, yurt bilgisi derslerinin okutulması, Türkçenin öğretilmesi sağlandı. Nihai adım 1927'de atıldı; Türkiye'de çeşitli dinlerden insanların varlığı göz önünde bulundurularak ilk, orta ve liselerden din dersleri kaldırıldı. Eğitim alanındaki bu adımlar, 1928'deki Harf Devrimi için de uygun ortamı hazırlamıştır. ■

Ölümlerin gölgesinde bir tartışma:

Ne yerli ne de milli

Savunma politikalarında ortaya çıkan dönemsel tercihler, AKP hükümetinin ve liderinin kendi siyasi istikbal hesaplarından kaynaklanıyor. Emperyalist sistemin içinde bulunduğu krizin yarattığı boşluklardan besleniyor. Buradan ne “yerli ve milli” bir politika ne de bağımsız bir savunma sanayi çıkar.

■ AŞKIN SÜZÜK

HP İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıkulu'nun insan-sız hava araçları İHA'ların silahlı SİHA'ların geçtiğimiz günlerde Hakkari'de 3 sivil öldürdüğünü söylemesi ve konunun araştırılması istemesi yeni bir tartışmanın fitilini ateşledi. Tartışma, Tanrıkulu'nun bu açıklamalarının asıl olarak, “yerli ve milli araçlar” ile verilen terörle mücadelede sekteye uğratmaya dönük olduğu iddialarıyla büyüdü.

Havuz medyası, ilgili operasyonda kullanılan SİHA'ların yerli üretim olması, savunma sanayinde AKP döneminde atılan hamleler ve ülkenin dudak uçuklatan savunma yatırımları ile ilgili haberlerden geçilmez oldu. Son olarak Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar, tartışmaya katıldı ve “milletin ve devletin düşmanı terör örgütleriyle mücadelede yerli ve milli savunma sanayi ürünlerinden etkin bir şekilde yararlandıkla-

rını” söyledi. Akar Paşa da, Tayyip Erdoğan'ın damadı Selçuk Bayraktar'ın firması tarafından üretilen SİHA'ları övüyordu.

Ancak, SİHA'lar ile başlayan “yerli ve milli” tartışmasının S-400 füze sistemi alımıyla harlanması da işin trajikomik boyutunu oluşturuyor. Türkiye'nin savunma politikalarında ve silah harcamalarında bağımsız adımlar atmaya başladığı iddia edilirken, kaporası alelacele verilen füze sistemi Ortadoğu'da hegemonyasını giderek artıran Rusya'dan alınıyor.

Türkiye savunma sistemini tarihi boyunca tek başına kuramazken, AKP iktidarının Rusya ile uçak krizi döneminde NATO ülkelerinden ülke topraklarına Patriot füze sisteminin yeniden konuşlandırılması için çalıştığı da daha unutulmadı. Savunma politikalarında ortaya çıkan bu dönemsel tercihler, AKP hükümetinin ve liderinin kendi siyasi istikbal hesaplarından kaynaklanıyor. Emperyalist sistemin içinde bulunduğu

krizin yarattığı boşluklardan besleniyor. Buradan ne “yerli ve milli” bir savunma sanayi ne de bağımsız bir politika çıkar.

SINIRI NATO ÜYELİĞİ ÇİZİYOR

Bugün SİHA tartışmasında, “Türkiye'nin kendi silahlarını üretmeye başlamasından ve bu silahları kul-

lanarak askeri başarılar elde edilmesinden korkuyorlar” diyenler soldan çoktan göç ettiler. 15 Temmuz sonrası bu durum zaten bir kez daha tescillenmişti. Diğer tarafta SİHA'ları yeni dönemin JİTEM'i olarak adlandıran liberal cenah var.

Ortaklaştıkları bir nokta bulunuyor. NATO gerçeğini ve Türkiye'nin NATO üyeliğini görmezden geliyorlar. Aslına

bakılırsa bu pozisyon da bir tercih.

1952 yılında Türkiye'nin NATO'ya üye olmasından sonra savunma politikalarının tamamen NATO güdümüne girdiği gerçeğinin üzerinden atlayamazsınız. O tarihten bugüne, Türkiye'nin savunma sanayinin komünizmle mücadele örgütü olan NATO'ya tamamen bağımlı hale geldiğini biliyoruz. NATO ve emper-

yalist ülkelerin güdümünde bulunan alanda, yıllardır savunma sanayinden değil olsa olsa savunma harcamalarından bahsedilebilir.

Bu bağımlılığın sürmesinin güvencelerinden biri, ordunun bir NATO ordusu olarak dizayn edilmiş olmasıdır. Orduya AKP döneminde yapılan müdahalelerin bu özü değiştirdiğini söylemek safdillik olur. Halen, NATO ortak misyonlarında uzun yıllar istihdam edilmiş olmak, genelkurmay başkanlığı ve kritik görevler için neredeyse tek geçerli kriterdir.

Bugün Tayyip Erdoğan ve AKP iktidarının orduya müdahalelerinin ya da son S-400 tercihinin yukarıdaki çerçeveyi değiştirmeyeceği bilinmelidir. Son füze girişimi, 1950'li yıllardan bu yana Ad-

GELİR PATRIOT GİDER S-400

Güvenceyi emperyalist merkezlerde arayan AKP, 2012 yılında bir Türk savaş uçağının düşürülmesinden sonra NATO'dan Patriot talep etmişti. Bu talep karşılık buldu ve 2013 yılının hemen başında NATO misyonu çerçevesinde Alman Patriot bataryası Türkiye topraklarına yerleştirildi. Almanya, 2015 yılı Ağustos ayında ise bu bataryayı geri çekti. Bu kararda, Türkiye'nin uzun menzilli füze sistemi ihalesinde Çin'e ait FD-2000 modelini seçmesinin etkili olduğu iddia edildi. 2013 yılında nihayetlenen bu ihaleden sonra NATO ülkelerinden gelen baskılar, Almanya'nın Patriot bataryasını çekmesiyle sonuçlanmıştı. Bataryanın çekilmesinden birkaç ay sonra ise Türkiye Çin'in kazandığı füze sistemi ihalesini iptal etti.

Şimdi emperyalist merkezler, Erdoğan ve AKP hükümeti üzerindeki siyasi baskılarını artırırken hızlı bir kararla Rusya'dan S-400 füze alımında adım atıldı. Zamanlamanın yanı sıra, S-400 alışverişinin tutarının 2,5 milyar dolarla sınırlı kalması, söz konusu adımın bir pazarlık unsuru olabileceğinin en önemli kanıtı.

OKYANUSTA BİR DAMLA

Türkiye'nin savunma sanayinin giderek büyüdüğü ve ilgili sektörlerde ihracatçı konuma geldiği belirtiliyor. Bu doğru olmakla birlikte, Türkiye'nin özel ve kamu şirketleriyle savunma sanayinde ihraç ettiği ürünler katma değeri görece düşük ürünlerden oluşuyor. Türkiye'nin 2016 yılında savunma sanayinde ihracatı 1,7 milyar dolara ulaştı. Bu rakam, Boeing tarafından üretilen 5 adet F-35 savaş uçağının maliyetine ancak ulaşıyor. Katar, yaz başında Amerikan Boeing firması ile 12 milyar dolarlık 36 adet F-35 alımı anlaşması yaptı. Yine S. Arabistan ile ABD arasında Mayıs ayında bir savunma işbirliği anlaşması yapıldı, 10 yıllık anlaşmanın maliyeti toplamda 300 milyar dolara çıkıyor. Küresel savunma

sanayinde ölççekler bu düzeyde iken ve Türkiye henüz gerekli ileri teknolojiyi üretemezken “yerli ve milli” bir zeminde serpiyen savunma sanayinden bahsetmek mümkün değil. Üstelik ölççekler göz önüne alındığında, emperyalist merkezlerle silah alışverişi üzerinden pazarlığa tutuşmak da son derece tehlikeli bir oyuna dönüşebilir. Arap Baharı ve Suriye'deki savaş nedeniyle özellikle Ortadoğu'nun petrol zenginliği ülkelerinin savunma harcamaları kattandı ve silah teknolojisi için konu satış ise daha cazip müşteri bulmak her zaman mümkün. Üstelik aynı emperyalist merkezlerin, kaz gelecek yerden tavuğu esirgemedikleri ve coğrafyayı silah hibeleriyle bir cephaneliğe dönüştürdükleri belliyken...

nan Menderes'ten Süleyman Demirel'e sağ hükümetlerin dar siyasi çıkarlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda Sovyetler Birliği ile zaman zaman “temas kurmalarıyla” paralellik taşıyor. Daha ötesi değil. Bir farktan bahsedilecekse, siyasi istikbal pazarlığında bugünün öznesinin daha inatçı olması ve pazarlık zemininin emperyalist sistemin sürüklediği kriz tarafından örülmesine işaret edilebilir.

Şimdi tartışmanın tarafları, NATO'nun ve bu suç örgütüne bağlı orduların yerle bir ettiği coğrafyalar ve yaşanan trajediler yokmuş gibi davranıyor ve pozisyon alıyorlar. SİHA'ların dünyada yıllardır bir suç makinesi haline gelmiş olması

ve bugün demokrasi dilenilen emperyalist ülkelerin kullanışlı bir silahı olması ise bazılarına göre küçük bir ayrıntı.

Yerli üretim SİHA'ların “askeri” başarılarını (!) “ordunun küllerinden doğmasının” neredeyse bir işareti olarak görenler ise bu makinelerin alt teknolojik aksamında emperyalist ülkelere bağımlı olunmasını gözlerden kaçırıyorlar.

Kapitalist Türkiye'ye emperyalist hiyerarşide düşen küçük rol, bağımlı savunma sanayinin de sınırlarını çiziyor. Ve aynı rol değiştirilmez ve ülke emperyalist zinciriden koparılmazsa, giderek derinleşen krizde Türkiye SİHA'ların hedef ülkesi olmaktan kurtulamayacak. ■

OLASI AMBARGONUN 'YERLİ' SONUÇLARI

Son günlerde ağızlardan düşmeyen ve medyada çarşaf çarşaf övülen “yerli ve milli savunma sanayi” atılımı, Bayraktar Grubu tarafından üretilen SİHA'lar ile somutlandı. Ancak AKP döneminde başlatılan yerli üretim hamlesi, aslında savunma sanayinde emperyalist merkezlerle

bağımlı zemin üzerinde yükseliyor. Türkiye'nin savunma sanayi üretiminde özellikle teknolojik aksamalarda bağımlılığı bulunuyor. Radar ve görüntüleme sistemlerinde kullanılan işletim sistemi işlemcileri ile motor ve güç aktarım aksamaları ithal ediliyor. Bu durum, füze, helikopter, tank ve uçak gibi her türlü üretimin özellikle Almanya, ABD ve İngiltere gibi emperyalist ülkelere bağımlı olmasına

neden oluyor. Son dönemde reklamı sık sık yapılan ATAK helikopterleri, Bayraktar SİHA'lar, ANKA İHA'lar, ALTAY tankları gibi birçok “yerli” projenin aksamaması, ilgili teknolojinin ithalatının sürmesine bağlı. Almanya'nın ya da ABD'nin savunma sanayinde Türkiye'ye ihracat kısıtlamasına gitmesi, bu projeleri sekteye uğratabilecek.

Dünya atmaya tutmaya müsait de nereye kadar?

AKP iktidarı Batı ile ilişkileri germe "lüksü"ne sahip daha doğrusu içinden geçtiğimiz dönem buna izin veriyor. Peki nereye kadar? Herkesin mevcut haliyle boşa düştüğünü bildiği AB'ye üyelik ya da Trump ABD'si ile iyice muğlaklaşmış ticari bloklamalardan ayrı düşünülemez Gümrük Birliği güncelleme tartışmaları şimdilik hâlâ gerçek yaptırımlardan uzak kozların havada uçtuğunu gösteriyor.

■ ADİLE KAYA

AKP iktidarının emperyalist merkezlerle yaşadığı gerilimi besleyen, kafa tutmayı kolaylaştıran hiç kuşkusuz emperyalist güç dengeleri ve ilişkilerde yaşanan kaymalar. 2008'de başlayan küresel krizle birlikte ABD'nin ekonomik güç kaybı belirginleşti, AB projesi su aldı, Rusya ve Çin uluslararası siyaset sahnesinde güç kazanan aktörler olarak güç gösterdi. Böylece eski dünya çökerken yenisi de henüz şekillenemedi. Bu tuhaf tablo, AKP iktidarının siyasi ve ideolojik yönelimlerinin ötesinde emperyalist bağımlılık zincirindeki tüm aktörlerin hareket alanını, en azından kısa vadede, genişletmiş durumda.

Ekonomik güç kaybını içeride ve dışarıda daha saldırganlaşan bir üslupla durdur-

maya çalışan ABD emperyalizmi, Trump aşırılıklarının ötesinde, kurulu ilişkileri bir yana bırakıp her ülkenin kendi pazarlığını yapmasına zemin oluşturuyor. Emperyalist-kapitalist sistemin temel mantığı ve işleyişi "teke tek" pazarlıkların kalıcılığını mümkün kılmayacak olsa da. Trump'ın Merkel'e herkesin önünde ayar verdiği bir dünyada, "kurulu düzen" in dışındaki mekanizmalara en azından bir süreliğine alan açıldı. Hatta düzen güçlerinin ABD içi mücadelesi de dikkate alındığında, her şeyin mümkün olduğu bir tür geçiş dönemi kavrayışı da güçleniyor. Benzer durum artık "Birleşik Avrupa" fikrinin İngiltere'nin ayrılmasıyla tamamen rafa kalktığı AB için de geçerli. "Çok vitesli" Avrupa ya da Almanya'nın etrafında hiyerarşik olarak dizilmiş bir

AB, yine benzer şekilde yeni pazarlıklara, ilişkilerin yeniden tarif edilmesine müsait

bir zemin sunuyor. AKP'nin iktidarda kalma refleksiyle, çok düz bir şekilde

değerlendirmeye kalktığı bu hareket alanının nihai olarak emperyalist hiyerarşi tarafından çizilen sınırları var. Temeldeki bağımlılık ilişkileri, özellikle de AB söz konusu olduğunda ağır ekonomik bağımlılık, son kertede kafa tutmanın, atar yapmanın sınırlarını da belirleyici nitelikte. Doğrudan ya da dolaylı ekonomik ilişkilerle Türkiye'nin AB, özellikle de Almanya bağımlılığı görünümünün ötesinde güçlü. Sadece pazar olarak değil, teknoloji, makine, özellikle ara malı tedarikinde Almanya'nın uygulayacağı bir ambargonun çok yıkıcı sonuçları olabilir. Keza finans sisteminden de İngiltere hariç tutulsa bile kara Avrupası desteği çekildiğinde yine bir süre toz dumandan ortalgın görülemeyeceği açık. Ancak yine de ekonomik, siyasi, askeri tüm boyutlarıyla ilişkilerin yeniden tanımlanmasının,

köklü revizyonların gündemde olduğu bir dönemde, henüz çerçevesi belirlenmemiş eski araçlar üzerinden espis üfürmenin riski düşük. Bu konudaki en iyi örneklerden biri de Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği ya da bir bütün olarak üyelik sürecinin bütünü. Merkel'in "Türkiye ile Gümrük Birliği güncellemesine devam etmeyeceğiz" açıklaması da bu arka plan ile birlikte değerlendirilmeyi hak ediyor. Çerçevesi müphemleşmiş, bu bağlamda önemi de azalmış kozların uçtuğu söylenebilir.

Gümrük Birliği, büyük oranda işlevini tamamlamış, özellikle 2000'li yıllarda Türkiye ekonomisini, sektörel yapısını şekillendirmiş bir anlaşma. Otomotiv, tekstil, demir-çelik, makine, kimya gibi temel sektörlerde Türkiye emekçileri açısından geri dönüşsüz kayıplara yol açan, burjuvazi açısından ise

muazzam kazançlar sağlayan bu anlaşmanın güncellenmesini gündeme getiren bir yapısal bir de konjonktürel neden bulunuyordu. 2017 yılı itibarıyla ikisinin de çöpe gittiğini söylemek mümkün. Yapısal kısmı AB üyelik süreci oluşturuyor. Ve bu boyuttan burjuvazisi açısından bile getiriden ziyade regülasyonlara uyum, hatta yer yer yaptırım boyutu içeriyor. Özellikle hizmet ve tarım başlıklarında ki uyumun yerel sermayenin kontrolündeki bazı alanları Avrupa sermayesine açması, devretmesi olasılığı yüksek (idi). Konjonktürel boyutta ise Trump'ın rafa kaldırdığı, ABD-AB arasındaki TTIP Anlaşması bulunuyordu. ABD ile AB arasındaki bu anlaşmanın sonuçları Türkiye'nin olumsuz etkilenmesini önlemek üzere GB'nin güncellenmesi önem kazanmıştı. Diğer türlü Türki-

TİCARET YERLİ YERİNDE

Yılın ilk 8 ayında AB ülkelerine yapılan ihracatın arttığı görülüyor. Almanya ve Fransa'ya yapılan ihracat yüzde 7 artarken siyasi gerilimin yüksek olduğu Hollanda ihracatı önceki yıl ile benzer seviyelerde kalmış. Avrupa'daki diğer önemli pazarlara, Belçika, İspanya, İtalya, İngiltere ise çift haneli artmış durumda. Zaten 2017 yılında ihracatın ve bir yandan da ekonominin en önemli sürükleyicisi durumunda olan otomotiv sektöründe AB hem pazar hem de sermaye ve girdi tedarikinde en önemli bölge. Almanya bu sektörün can damarlarından birini oluşturuyor. Yaptırım bir yana gerçekleştirmelere bakıldığında bir tür desteğin sürdüğü dikkat çekiyor.

ye pazarı ABD'den ithalatta AB ile yapılan düzenlemelere tabi olacak, ihracatta ise zorluklar ortaya çıkacaktı. Siyasi iktidarın ve sermayenin GB'nin güncellenmesi konusundaki telaşı TTIP'den olumsuz etkilenmemek, AB ekseninde bu yeni ticari bloka dahil olarak kendini güvenceye almak isteğinden kaynaklanıyordu. Ancak gelinen noktada hem TTIP'nin ne olacağı belirsiz hem de Trump ile birlikte yeni ticari bloklamalar meselesi toptan muğlaklaşmış durumda.

Gümrük Birliği güncellenmesi ya da "genişletmesi" nihayetinde dünya ticaretine ilişkin gelişmelerle, uluslararası işbölümüyle yakından alakalı bir başlık. Küresel kriz sonrası 1990'ların küreselleşme sürecinin ortaya çıkardığı Dünya Ticaret Örgütü etrafında şekillenen tüm düzenlemeler, serbestleşme uygulamaları açık ya da örtük rafa kalkmaya başladı. İkili ticaret anlaşmaları, artan korumacı önlemler ile bir dönemin "felsefesi" büyük oranda su almış durumda. Bu bağlamda da Gümrük Birliği meselesinin yüklenen anlamı taşımadığını söylemek mümkün. Ki bu noktada güncellenmeden ziyade anlaşmanın yırtılıp atılması gereğinin çok daha açık ve güçlü bir talep olarak dillendirilmesi de gerekir. ■

GÜMRÜK BİRLİĞİ'NİN GÜNCELLENMESİ NELERİ KAPSIYOR?

Türkiye ile AB arasında 1996 yılında imzalanan ve yürürlüğe giren Gümrük Birliği Anlaşması'nın güncellenmesi konusunda 2017 yılının ilk aylarında uzlaşmaya varılmıştı. Ancak üyelik müzakere sürecinin bir parçası olan görüşmelerin başlaması için Avrupa Komisyonu, AB Konseyi'nden yetki talep etti. Bu yetki henüz verilmedi. Merkel'in aksi yöndeki açıklaması da dikkate alındığında siyasi ilişkiler nedeniyle erteleme eğilimi baskın görünüyor.

Güncelleme kavramı kullanılsa da gündemde Gümrük Birliği Anlaşması'na daha önce kapsanmayan başlıkların da eklenmesi, aslında bir tür "genişletme" bulunuyor. Ki buradaki etkileri çok yüksek olacak en önemli konu tarım ürünlerinin de Gümrük Birliği'ne dahil edilmesi. Dünya Ticaret Örgütü görüşmeleri kapsamında da Türkiye'nin gündeminde olan tarım ürünleri üzerindeki dış ticaret düzenlemelerinin (vergi, kota vb.) azaltılması konusunun, AB özelinde daha erken, hızlı ve daha kapsamlı düzenlemelere tabi tutulması söz konusu olacak. 2000'li yıllarda tarımda "reform" adı altında yapılan düzenlemelerin sonucunda zaten dışa bağımlılığın arttığı ortadayken GB güncellenmesinin çok büyük bir tehdit oluşturduğu söylenebilir.

Güncelleme görüşmelerinin ilk adımlarını oluşturması, tarımdan daha hızlı gündeme gelmesi beklenen hizmetler alanında ise taşımacılık, turizm başta olmak üzere tüm hizmetlerin yine AB ile serbest ticaret kapsamında değerlendirilmesi söz konusu. Özellikle taşımacılık ve turizmde AB sermayesinin değişik düzeylerdeki etkinliğinin daha da artması ile sonuçlanacak bir süreç söz konusu olabilir.

Emperyalist demokrasiler: Sıkışan her zaman genişlemez

Uzun Soğuk Savaş yılları boyunca sosyalizme karşı antikomünist birer cephe ülkesi hizmeti veren bu iki ülkede, Türkiye ve Federal Almanya, bugün hâlâ sosyalizm herhangi bir toplumsal ağırlık taşımıyor. Bu "yokluk", sandığa da yansıyor. Ancak Almanya'da farklı, bizde farklı.

■ OSMAN ÇUŞAY

Aradaki farkları abartmayalım. Demokrasi oyunu buna dahildir: Federal Almanya ile Türkiye arasında, ulusal gelir, sermaye birikimi vs. açısından büyük bir dengesizlik var. Ama özellikle siyaset sınıfının karakteri açısından büyük bir fark olduğu ileri sürülemez. Uzun Soğuk Savaş yılları boyunca sosyalizme karşı antikomünist birer cephe ülkesi hizmeti veren bu iki ülkede, Türkiye ve Federal Almanya, bugün hâlâ sosyalizm herhangi bir toplumsal ağırlık taşımıyor. Bu "yokluk", sandığa da

yansıyor. Ancak Almanya'da farklı, bizde farklı. Şu ifade belki daha doğrudur: Türkiye'yi artık parçalanmanın eşğine getirip bırakan derin toplumsal kriz ve cumhuriyetçi aydınlanmanın en güçlü parçası sosyalist hareket, kendi sınırları içinde bile, tam da o toplumsal krizin yaydığı gazlar nedeniyle büyük bir özgürlüğe patlamaya yol açabilir. Böyle bir umut kıvılcımı ve mülksüzleştirici kriz dinamiği, Almanya'da, daha doğrusu Avrupa Almanya'sında yok. Şu, açık: Milletvekili seçimleri için 24 Eylül'de sandığa

gidecek olan Almanları sosyalizm çerçevesinde herhangi bir yenilik beklemiyor. Sosyalizm, AB'yi sarsan krize rağmen sahneye çıkamıyor. Çünkü Alman oligarkların korkunç birikimi, sürekli dış ticaret ve bütçe fazlası veren bir ülkede, antikomünizm silahıyla solu da önüne katıp sürükleyebiliyor. Sosyalist perspektif derinlere gömülmüş, üzerine de beton dökülmüştür. Faşist yöntemlerle değil, "solun" arzusuyla. "Sol Parti ne olacak?" denebilir. Sosyalizmden ödü kopanların ve esas meslekleri reel sosyalizmi tüm sonuçlarıyla, ki 1923'ün de böyle bir

sonuç olduğunu biliyoruz, "şeytanlaştırmak" olanların güdümündeki Sol Parti, eğer Oskar Lafontaine ve Sahra Wagenknecht gibi etkileri her şeye rağmen sınırlı bir entelektüel enerji hariç tutulursa, binlerce Ufuk Uras'tan oluşuyor. Sol Parti içinde Türkiye-lilerin neredeyse tamamının böyle ("Ufuk Uraslardan, Ahmet Altanlardan oluşan bir grup") yaftalanması, çok da abes sayılmamalıdır. Komünizmin, düşünce tarihinden bile gönüllü olarak kazındığı topraklardayız. Seçim böyle bir ortamda yapılıyor. Ne mi oluyor?

SONUÇ BELLİ: YENİDEN MERKEL

İslamcı Ankara'nın merkezinde bulunduğu mülteci krizi dışında doğru dürüst bir tartışma konusu yaşanmıyor, sosyalist bir alternatif toplum önerisinin adı bile geçmediği, bazı reformlarla kimi pürüzleri önlemenin siyaset ("demokrasi") sayıldığı emperyalist bir devlette, sandık başına gidenleri hiçbir sürpriz beklemiyor. Bu yıl başında bir ara kendi küçük akhıyla "sol sinyal" vermeye kalkın ve bundan bile hemen vazgeçen SPD Başkanı Martin Schulz, gerçi tahmin tablolarını biraz hareketlendir-

mişti, ama hemen asıl yerini aldı ve partisi SPD'yi de yüzde 20 sınırına çekmeyi "başardı". SPD'nin bu sınırın altına düşmesi halinde partide büyük bir deprem bekleniyor. Yüzde 22-23'lerde kalması halindeyse, CHP'deki Kılıçdaroğlu ve ekibinin idare-i maslahatçılığını andıran bir iş-düşüm olarak Schulz tipolojisi bir süre daha etkisini sürdürürebilir. Fakat Martin Schulz'un ve onu getiren kadronun ağır bir darbe alması da mümkün. Hırslı ve "sol gibi" sinyaller

İSLAMCI ANKARA FAKTÖRÜ APORTTA

Almanya'da birden büyüyecek bir pürüz var. Herkesin aklına geldiğinde yüzünü buruşturduğu bir sürpriz bu: Berlin ile Ankara arasındaki trafiği ve Almanya'da yaşayan 3 milyonu Türkiye kökenli 19 milyon "göç arka planına sahip" insanın yaşamını olumsuz etkileyeceğine kesin gözüyle bakılan "Almanya için Alternatif" (AfD) adlı partinin parlamentoya girme hızı... Resmi kamuoyu yoklamalarının bile yüzde 11-12 bandında bir oy alabileceğini belirttiği, faşizan çizgileri giderek belirginleşen AfD'nin teorisyenleri ile bazı dış gözlemciler, en az yüzde 15 civarında bir oy alabileceklerine inanıyorlar. Acımasız bir neoliberalizmi milliyetçilikle harmanlamaya çalışan AfD'nin üçüncü büyük parti olup olamayacağı, yeni Almanya'daki yeri, 24 Eylül akşamı ortaya dökülecek.

Avrupa Almanya'sını, onun "ekonomik uzantısı" konumundaki Avusturya'da 15 Ekim seçimleri izleyecek. Bu zenginler hattında çok ilginç bir siyaset dengesi kurulmaya çalışılıyor. Yangının zengin mutfağına henüz sıçramadığını söyleyenler haklı olabilir, ama yangının bu mutfağına yakın bir gelecekte, özellikle Türkiye'deki muhtemel parçalanmayla birlikte fena halde sıçrayacağını söyleyenler de haklı. Berlin-Ankara sürtüşmeleri şimdiden siyasetçilerin kanını donduruyor.

Geçici özet: Berlin'deki yeni Merkel hükümeti, eskisini aratmayacak. O zaman İslamcı Ankara'yı daha kolay bir dönem beklemiyor demektir. Sosyalizmsiz dünyanın oligarşiler için de nimetten çok belaya dönüşebileceği, özgürlük keleşliğinin ise zayıf halkaların en verimli Türkiye üzerinde dolaştığı günlerden geçiyoruz.

vermeye çalışan bir kadın politikacı, Federal Çalışma Bakanı Andrea Nahles'in şimdiden bir saray içi darbeye ve "solun Merkel'i" olmaya hazırlandığı yolunda iddialar var. İlk sinyaller gerçekten de o yönde.

Ne olursa olsun, daha bu yılın bahar aylarında açıklık kazanan sandık sonuçları, 24 Eylül gecesi onaylanmış olacak: Başbakan Angela Merkel'in önümüzdeki dört yılı nasıl bir koalisyon formülüyle

sürdüreceği, bu arada Helmut Kohl'un 16 yıl süren kesintisiz başbakanlık rekorunu kırıp ramayacağı açıklık kazanacak.

Gerçekten de Merkel'in SPD ile bir büyük koalisyon mu, yoksa Yeşiller veya FDP gibi daha küçük ortaklardan biriyle daha küçük bir koalisyon mu kuracağı bilinmiyor. Bu kombinasyona Merkel'in bu yılın bahar aylarında açıklık kazanan sandık sonuçları, 24 Eylül gecesi onaylanmış olacak: Başbakan Angela Merkel'in önümüzdeki dört yılı nasıl bir koalisyon formülüyle

PROF. DR. GEORG FÜLBERTH'E GÖRE 'ALMANYA'NIN HESAPLARI'

Kısa bir süre önce yeni kitabı "İncelemeler" Yazılama Yayınları'ndan çıkan Georg Fülberth, pazar günü yapılacak Alman genel seçimleri üzerine Boyun Eğme'nin sorularını yanıtladı. Almanya'nın az sayıdaki "kızıl profesörlerinden", Alman Komünist partisi (DKP) üyesi Fülberth, Berlin'in Erdoğan Devleti'nin çıkışlarına beklenenden daha yumuşak tepki vermesini, farklı denklemlele ilişkilendirdi.

Almanya dünya sistemi içinde 1970'lerden bu yana Türkiye'nin adeta sorumluluğunu üstlenmiş gibi. Son

dönemde de dünya ölçeğinde etkili büyük devletler arasında bir büyük devlet konumuna yükseldi. Berlin hükümeti sizce Erdoğan Türkiye'sine nasıl bakıyor, onu nasıl görüyor, neden tam da şimdi "sert" tepki gösteriyor? Ortadoğu'ya veya "Şark"a bir köprü arayan Almanya için 80 milyonluk Türkiye ve Erdoğan bir engel midir, yoksa bir hızlandırıcı mı?

Federal hükümet Ankara'ya görünenden daha az bir sertlikle tepki veriyor. Bilindiği gibi, Almanya'da 24 Eylül'de yeni bir federal meclis seçiliyor. CDU'nun kadın başbakanı ve SPD'nin başbakan adayı, Cumhurbaşkanı Erdoğan karşısında yüksek sesle çıkışlar yaparak kendileri için oy harekete geçirmeye çalışıyorlar. Seçimden sonra bunun büyük bir önemi olmayacak. Federal Almanya, mülteciler sorunu nedeniyle kendisine şantaj yapılabilir durumda.

Bu da Alman hükümeti için bir süre daha "Şark"a muhtemel bir köprü işlevinden daha önemli.

ERDOĞAN İLE AFD'NİN DOLAYLI İŞBİRLİĞİ Peki "Erdoğan devleti", Almanya'daki 3 milyon Türkiye kökenli nedeniyle, daha kötü, daha bir sıkıntı yaratan, her durumda ise bir iç politika unsuru mu?

Erdoğan devleti, daha çok ikinci derecede önemli bir iç politika faktörüdür: Erdoğan'ın ajitasyonu Almanya'daki en uç sağcıları Türk kökenli Alman yurttaşlarına karşı harekete geçiriyor aslında. Faşistoid parti "Almanya için Alternatif" (AfD) başbakan adayı Alexander Gauland, milliyetçi bir grup karşısında

yaptığı bir konuşmada, federal hükümetin uyum sorumlusu SPD'li Aydan Özoğuz'un Anadolu'ya atılmasını önerdi. Yani: Bir çöp muamelesi görmesi gerektiğini belirtti. Erdoğan ile Gauland, dolaylı bir biçimde birbirleriyle işbirliği içindedir.

BERLİN DÜNYA PAZARINA ODAKLANMIŞ DURUMDA

Bugünkü Türkiye'den iki devlet çıkabileceği yolunda öngörüler yayılıyor. 100 yıl önceki gibi bir insani felaket tekrarlanabilir mi sizce? Buna Alman şirketleri ve siyaset sınıfı nasıl bir tepki gösterir

veya bunu kullanır? Bir başka ifadeyle: Berlin, neden Türkiye'den etnik olarak daha saf iki devlet çıkması için elinden geleni yapmasın? Böyle bir durumda ve bu sorun nedeniyle Berlin ile Washington arasında bir çıkar çelişkisi ortaya çıkar mı?

Bence bu hiç mümkün değil. Alman İmparatorluğu 1918'e kadar bir yatırım alanı olarak Balkanlara ve Yakın Doğu'ya emperyalist bir sızma ilgisi gösteriyordu ve gerçekten de buna odaklanmıştı. Bugün ise Federal Almanya tek bir bölgeye değil, Avrupa içi ve dünya ölçeğindeki ticari avantajlara, hepsinden önce de Avrupa'nın kendisinde, ABD'de ve Çin'deki avantajlara yönelmiş durumdadır.

Kapital 150 yaşında

Anlatılan bizim hikâyemiz

Devrimin bilimi, ancak hareket halinde anlaşılabilir ve anlam kazanıyor. Bu yüzden Kapital, bir kere okunup kenara konacak değil, mücadele içinde tekrar tekrar dönülecek ve yeni okumalar yapılacak bir metin özelliği taşıyor.

■ NEVZAT EVRİM ÖNAL

Bu yıl 14 Eylül günü, Marx'ın büyük eseri Kapital'in ilk kez yayınlanmasının yüzüncü yıl dönümüdür.

Marx, sağlığında Kapital'i "tamamlayamadı". 1867'de basılan eserin yalnızca birinci cildi ve Marx, kütüphanesine kapanmış bir filozof değil, kendi döneminin en önemli devrimci önderiydi. Araya en önemlisi Paris Komünü olmak üzere başka meseleler girdi ve Kapital'in diğer ciltleri ancak Marx'ın 1883'deki ölümünün ardından, yoldaşı Engels tarafından basıma hazırlandı.

Buna rağmen Kapital, hareket halindeki gerçeklik karşısında hiçbir metnin "tam ve nihai" olamayacağını ve olmasının da gerektiğini kanıtlarına yazıldığı günden itibaren insanlığın kurtuluşu için verilen mücadelenin yol

gösterici ışığı oldu. İnsanın insanı nasıl sömürdüğünü benzersiz biçimde anlatan, bu sömürü ilişkisinin insanlığın kendi kendisine vurduğu prangalardan kurtuluşu önündeki son engel olduğunu mutlak anlamda ispatlayan eser bütün temel dillere tercüme edildi ve yüz elli yıldır burjuvazinin başına bela oluyor.

Korkulmayacak, okunacak bir metin

Marx, Kapital'in birinci baskısına yazdığı önsözde, eser hakkındaki en temel endişesinin yazılan meselelerin yalnızca İngiliz kapitalizmine özgü zannedilme ihtimali olduğunu vurgular ve Alman okur şahsında, gelecekteki tüm okurlarını Romalı şair Horatius'un sözleriyle uyarır: De te fabula narratur – anlatılan senin hikâyendir.

Kapital bu sıkıntıyı aştı ve aynı Komünist Manifesto gibi, işçi sınıfının mücadelesinin evrensel bir kılavuzu olarak benimsendi. Ne var ki bugün, yazılışından 150 yıl sonra, aklı giderek daha kısa satırlara, 140 karakterlere sıkışan günümüz insanı tarafından, ürkütücü uzunluğuyla anlaşıl-

lamayacak derecede karmaşık zannediliyor ve okunması imkânsız bulunuyor. Bu nedenle, hakkında çeşitli yazılar, hatta belki çizgi roman uyarlaması okunarak fikir ediniliyor ama kendisi nadiren okunuyor.

Bunun metnin zorluğundan ya da uzunluğundan kaynaklandığını düşünmüyorum, zira insanlar sinema ya da dizi uyarlamasının hayranı olduklarında toplamı binlerce sayfa olan fantezi roman serilerini; veya "moda" haline getirildiğinde Kapital'den çok daha karmaşık, üstelik tutarsızlıklarla dolu felsefi eserleri baştan sona okuyabiliyor.

Birden fazla defa okunacak bir metin

Dolayısıyla, Kapital'in okunurluğunu onun kolaylaştırılması ya da seyreltilmesi değil; konduğu kütüphanenin

saygınlığını artıran kallavi bir felsefe ya da ekonomi eseri olarak görülmekten çıkıp, bir kez daha, Marx'ın kendi deyişiyle "devrimin bilimi" olarak benimsenmesi sağlayacak. Zaten bunu yapmadan, kişisel bir aydınlanma ya da "kendine değer katma" niyetiyle Kapital'i okuyanlar ya sonunu getiremez ya da yanlış sonuçlar çıkarırken; verdiği toplumsal mücadelenin bir parçası olarak, bu mücadelede karşılaştığı zorluklara yanıt aramak için okuyanlar sonuç alıyor.

Devrimin bilimi, ancak hareket halinde anlaşılabilir ve anlam kazanıyor. Bu yüzden Kapital, bir kere okunup kenara konacak değil, mücadele içinde tekrar tekrar dönülecek ve yeni okumalar yapılacak bir metin özelliği taşıyor. ■

MARX'IN KAPİTAL'İN İLK BASKISINA YAZDIĞI ÖNSÖZDEN:

(...)Değer-biçimi üzerine olan kesim dışında bu cilt, zor anlaşılıyor diye suçlanamaz. Ben, burada, elbette, yeni bir şey öğrenmek isteyen, dolayısıyla da kendi başına düşünme çabasında olan okuru kastediyorum.

Fizikçi, fiziksel olguları, ya en tipik biçimde oldukları, bozucu etkilerden en uzak buldukları yerlerde gözlemler, ya da olanaklıysa, olayın en normal biçimde geçmesini sağlayacak koşullar altında deneyler yapar. Ben, bu yapıtta, kapitalist üretim tarzını ve

bu tarza tekabül eden üretim ve değişim koşullarını inceleyeceğim. Bugüne kadar, İngiltere, bunların klasik yurdu olmuştur. Teorik düşüncelerimin gelişmesi içinde, İngiltere'nin başlıca örnek olarak gösterilmesinin nedeni işte budur. Ancak eğer Alman okur, İngiliz sanayi ve tarım işçilerinin durumuna omuz silker, ya da iyimser bir biçimde Almanya'da işlerin bu kadar kötü olmadığını düşüncesiyle kendini avutursa, ona açıkça şunu söylemeliyim: "De te fabula narratur!"

Hepinize bol kariyersiz hayatlar!

Bir şekilde aynı alanda çalıştığınız ya da hasbelkader yolunuzun kesiştiği insanlara nasıl davrandığınız, yardımlaşma, destek verme, hiç olmazsa iki lafla teselli etme gibi eylemler üretmelerin insanlık kariyeridir. Nakde çevrilmez, başkaca getirisi de yoktur kısa vadede. Ama şimdilerde unutulmuş gibi görünse bile hafızalardan kolay silinmeyecek "sınıf dayanışması" tam olarak budur.

■ AYŞEGÜL ÇAKAN

Türkiye toplumu 90'lı yılların ortalarına gelirken yeni bir sözcükle tanıştı: Kariyer. Türkçede tek sözcükle karşılınmayan bir yeni kavram. İngilizcede ilk üç anlamı koşmak, son hızla gitmek, hız yapmak olan bu esrarengiz lafın meslek yaşamı, uğraş gibi yan anlamları da vardı. Meslekte başarı kazanmak ise mecaz anlamıydı.

İyi hoş da bu laf böyle birdenbire neden gözümüze gözümüze sokulmuştu?

90'lı yıllara kadar, yetişmekte olan genç insanlara, eğitim çağındaki çocuklara, hem ailede hem de okulda parçası oldukları topluma yararlı olmanın önemi ve gereği anlatılırdı. İnsan kendi hayatını namuslu yoldan kazanacağı bir meslek edinmek için çalışmalı, yaptığı iş aynı zamanda toplumun da yararına olmalıydı. Çocuğunun "vatana, millete yararlı bir evlat" olması bütün anne babaların samimi dileği idi. Toplum önemliydi, insanoglu toplumsal bir varlıktı, diğer insanlardan bağımsız yaşamını sürdürmesi mümkün olmadığı gibi kendisi de başka insanlara yararlı işler yapmalı, kendisinden önce toplumu dü-

şünmeliydi. Kısaca toplumun çıkarı bireyin çıkarından önce gelirdi. Toplum öncelleyen bir bakış açısı hâkimdi.

Kariyerin önümüze sürüldüğü ilk yıllardan başlayarak bu bakış değişti. Birileri değişmesi gerektiğini düşünmüş olmalıydı ki sistenli bir "kariyer" oluşturma çalışması yapılıyordu.

HEP BEN, SÜREKLİ KENDİM...

Toplumun çıkarlarını düşünmek de neydi yani? Bireyin kendisi olabilmesi için kendi çıkarlarını da düşünmesi, kendini gerçekleştirmek üzere hareket etmesi gerekmez miydi? İnsan önce kendisini geliştirmeli, ancak iyi bir eğitim aldıktan ve "kariyer" sahibi olduktan sonra topluma yararlı bir şeyler yapabileceğini bilmeliydi. Vesaire vesaire...

Yapılmak istenen "her koyun kendi bacağından" anlayışının yerleştirilmesiydi. Doğrusu güzel yerleştirdiler. İnsanlar, bireysellik denen ve aslında kişiyi yalnızca yaşadığı topluma değil kendisine de yabancılaştıran, yalnızlaştıran ve dolayısıyla güçsüz bırakan bu "kariyer" zokasını kolayca

yutuverdiler. Artık öğrenmişlerdi: İnsan önce kendini kurtarmalıydı! Sanki insan içinde yaşadığı toplumdan ayrı bir varlıkmiş gibi...

Ama tutmuştu işte. Kariyer denen o büyüklü sözcük çalışsan, çalışmayı düşünen herkesin asıl amacı olmuştu. Etiketsiz hayatlar daha havalı, haydi açıkça söyleyelim, yaşadığı sefilane hayatı bir anlık da olsa unutturan güzellikteydi. Hoşlanmışlardı bu sözcükten, kariyer sahibi olmak istiyorlardı.

'İYİ GİYİMLİ, WBAKIMLI, GÜZEL'

Kariyeristler ithal mallara umulandan daha çabuk ve daha fazla ilgi gösterdiler. Kariyer basamaklarını hızla tırmanmanın koşullarından biri iyi giyinmek, bakımlı ve güzel görünmektir (Bu bitmek tükenmek bilmeyen güzel görünme arzusu ilerleyen zamanlarda estetik operasyon patlamasına yol açacak, kapitalizm bu kez de bedenler üzerinden farklı bir sömürü biçimini uygulamaya sokacaktı).

"Yükseklere" çıkmamanın ikinci koşulu da düpedüz arkadaşlarının omuzlarına

basılmak, onlar yuvarlanıp düşerken, savaşta yanındaki arkadaşının vurulup düştüğünü görenek ölmediği için sevinen askerler gibi mutlulukla merdivenleri tırmanmaya çalışmaktı. Aslında ulaşmak istedikleri hedef kariyer falan değil sınıf değiştirmekti. Bireysellik aşısı tutmuş, kariyer de bu işe süslü bir kılıf olmuştu.

Kariyer denen ne idüğü belirsiz lafın, yem torbası olarak beygir gibi koşurulmak istenenlerin önüne konulan içi boş bir kavram olduğunun, üretmelerin kariyer peşinde koşmakla kendi ayağına sıkıtığının anlaşılması için epeyce zaman geçmesi gerekecek, özellikle beyaz yakalıların 90'lı yılları ne kendilerine ne de ahalیه faydası olan kariyer düşkünlüğüyle geçip gidecekti. Dayanışmanın ne kadar değerli olduğunu ise ölümler gibi korksunlar diye başlarının üzerinde gizli- açık sallandırılan işsizlik kılıcı günün birinde kendilerine dokunduğunda anlayacaklardı.

Bir şekilde aynı alanda çalıştığınız ya da hasbelkader yolunuzun kesiştiği insanlara nasıl davrandığınız, yardımlaşma, destek verme, hiç olmazsa iki lafla teselli etme gibi eylemler üretmelerin insanlık kariyeridir. Nakde çevrilmez, başkaca getirisi de yoktur kısa vadede. Ama şimdilerde unutulmuş gibi görünse bile hafızalardan kolay silinmeyecek "sınıf dayanışması" tam olarak budur. İnsanlık kariyeri çok daha masum, dürüst ve rahat bir yaşam sürmenizi sağlar. Boşuna yorulmaz, kendi gerçeğinizi bilir ve kimliğinizi kaybetmezsiniz. ■

HÜKÜMET ÇOCUKLARIMIZA SAVAŞ AÇTI EĞİTİMDEKİ YOBAZLIK DERHAL PÜSKÜRTÜLMELİ

Velileri, öğretmenleri,
öğrencileri,
bilim insanlarını,
sanatçıları, ülkesini
seven tüm yurttaşları
AKP iktidarının
eğitim alanındaki
ahlaksız ve hukuksuz
uygulamalarını
tanımamaya, bunlara
karşı derhal tavır
almaya çağırıyoruz.

Veliler; evlatlarınızı bilim dışı, karanlık bir müfredata teslim etmeyin. Çocuklarımızın zihinsel gelişimini sekteye uğratacak, derin travmalar yaratacak **cehalete ve korkutmaya dayalı** bir "eğitim" anlayışını reddedin. Okul yöneticilerini ve öğretmenleri, müfredatın dayattığı karanlığa teslim olmamaları için zorlayın. **Bilimi ve aydınlığı** savunan eğitimcilerin yanında durun. Çocuğunuzun okulunun İmam Hatipleştirilmesine izin vermeyin. **Zorunlu din dersine karşı** dava açan binlerce aileye katılın, bu davalardan sonuç alındığını unutmayın.

Öğretmenler; derslerde AKP hükümetinin size dayattığı saçmalıkları değil **bilimsel olanı, iyiyi, güzeli** anlatın. Bugünkü müfredat temel insan haklarına ve Anayasa'ya tamamen aykırıdır. Gericiliğe ve hurafelere teslim olmayan sesinizi yükseltin.

Öğrenciler; hem sahipsiz değilsiniz hem sizler de bu ülkenin sahibisiniz. **Aklınıza, mantığınıza yatmayan**, bilimsel gerçeklerle çeliştiğini düşündüğünüz ders içeriklerine, kendi inançlarınızı size zorla dayatmaya çalışanlara, sizin ya da ailenizin kültürel ve insani değerlerini suç ilan etmeye kalkanlara çekinmeden **itiraz edin**. Asla yalnız değilsiniz ve haklılar her zaman kazanır.

Bilim insanları, sanatçılar, ülkesini seven tüm yurttaşlar; **hepimizin yapabilecekleri var**. Hurafelere karşı bilimi ve özgürlüğü savunmak için **ülkenin dört bir yanında** başlatılan girişimlere, laikliğin ayaklar altına alındığı eğitim anlayışına karşı mücadele etmek için kurulan platformlara katılın.

AKP iktidarının bilime, özgürlüğe ve aydınlığa karşı giriştiği ahlaksızca saldırıyı **mutlaka durduracağız**. Çocuklarımızı sırf bu berbat düzenin sürmesi için **cahil ve boyun eğen bireyler** olarak yetiştirmek isteyen yobazlara meydanı terk etmeyeceğiz.

iletisim@tkp.org.tr

tkp.org.tr

TurkiyeKomunistPartisi

tkpninesi